

Ἀπὸ τῆς παρελθούσης Πέμπτης . . . εἶχον παρελθῆναι ὅτι καὶ ἡμέραι ἀφ' ὅτου εἶχε μητρικὴν. Ἄλλὰ τί μητρικὴν! ἀκτινοβολοῦσαν ἐκ νεότητος περικαλλοῦς καὶ ἀβράς, ἐκ πνεύματος, ἐκ στοργῆς. . . Μεθ' ὁποίου αἰσθήματος ῥιγηλῆς εὐδαιμονίας τὴν ἀπεκάλει μητέρα ἢ ἐδέχετο τὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου ἀσπασμόν της, ἢ ἔθλιβε τὴν λεπτοφυᾶ της χεῖρα μὲ τὸ χρυσοῦν δακτύλιον τοῦ πατρὸς του, εὐχαριστήριμους, ἔνθους. . .

^{Ἐπειτα συνέχεια.}

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ

(Ἐθίμιον τῶν Ἀπόκροων).

Καίτοι αἱ Ἀπόκροα παρήλθον, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ ἡ προθεσμία ἦν ἔταξεν ἢ Ἐστία πρὸς συναγωγὴν καὶ δημοσιευσιν τῶν εἰς τὰς ἑορτάς αὐτῆς ἀναγομένων ἐθίμιον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, οὐχ' ἦρτον φρονῶ ὅτι καὶ τὸ ἐπόμενον ἔθιμον, τὸ ὅποιον βραδέως ἔμαθον καὶ ἐπομένως βραδέως ἀνακρινῶ, δύναται καὶ παρακαίρως ἔτι νὰ περιληφθῆ εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἄλλων δημοσιευθέντων ὡς περιεργότατον καὶ ἄξιον ἰδιαζούσης προσοχῆς.

Ἀπὸ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας ἤκουσα νὰ γίνηται λόγος ὅτι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σάμης, τῆς ἰδιαιτέρας μου πατρίδος Κεφαλληνίας συνεθίζον οἱ χωρικοὶ μιᾶ τῶν Κυρικῶν τῆς περιόδου τῶν Ἀπόκροων νὰ παριστάνωσιν ἐν ὑπαίθρῳ σκηνὰς ἐκ τοῦ Ἑρωτοκρίτου. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἔκτοτε οὐδὲν ἔτυχε ν' ἀκούσω πλέον, ἐνόμιζον ὅτι καὶ τὸ ἔθιμον τοῦτο εἶχεν ἐξαλειφθῆ ὡς τόσα ἄλλα ὑπεῖκον εἰς τὴν ὁμοιομορφίαν τοῦ εἰσελαύνοντος συγχρόνου πολιτισμοῦ. Μετ' εὐχαρίστου ὁμοῦ ἐκπλήξεως ἔμαθον κατ' αὐτὰς ὅτι τὸ ἔθιμον διασώζεται καὶ ὅτι πέρυσιν ἀκριβῶς ἐγένετο τοιαύτη παράστασις ἐν τῷ πρὸ τῆς κομποπόλεως τοῦ Αἰγιαλοῦ ἀναπεπταμένῳ τῆς Σάμης πεδίῳ. Μὴ εὐτυχῆσας νὰ παρευρεθῶ εἰς παρόμιον θέαμα καὶ νὰ περιγράψω αὐτὸ καταλλήλως, ἀρκοῦμαι νὰ σημειώσω ἐνταῦθα τὰς ἐντυπώσεις τοῦ δόντος μοι τὰς πληροφορίας.

Οἱ ὑποκριταὶ ἦσαν κάτοικοι τοῦ χωρίου Πουλᾶτων, οἵτινες ἀνέκαθεν, ὡς φαίνεται, χαίρουσι τὸ πρόνοιον τοῦτο, τυγχάνοντες ἐμμουσώτεροι τῶν γειτόνων τῶν ἀρῶ ἡσκήθησαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ χωρίου, διανεμηθέντες πρότερον τὰ οἰκεῖα μέρη, μετέβησαν ἐν πομπῇ κατὰ τὰ τὴν ὠρισμένην ἡμέραν εἰς τὸν τεταγμένον χώρον, προηγούμενων τῶν σαλπίγγων, τῶν βοοκίτων, κατὰ τὸν ποιητὴν καὶ ἐπομένον πολλοῦ πλήθους. Ἐφερον προσωπίδας καὶ ἱμάτια προερχόμενα ἐκ τῆς ἀποθήκης τοῦ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς νήσου θεάτρου. Βεβαίως ἢ τοιαύτη περιβολὴ δὲν ἦτο σύμφωνος πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀκριβείαν καὶ εἰς τοὺς ἥρωας τοῦ Κορνάρου οἵτινες ἐν τῇ φαντασίᾳ τοῦ ποιητοῦ ἀντεπροσώπευον τοὺς ἰππότας τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων κακῶς ἤρμυζον αἱ ἐνδυμασίαι τοῦ συρμοῦ τῆς ἐποχῆς Φραγκίσκου τοῦ Α' ἢ Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ', ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ φανώμεν ἀπαιτητικοὶ πρὸς τοὺς ἀπλοῖκοὺς χωρικοὺς, ἀρῶ ἐν μέσῃ πρωτεύουσῃ ἢ ἱστορικὴ ἀκριβεία τοσοῦτον οἰκτρῶς παραμελεῖται

ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ἄλλως δὲ ἀγνοῶ τῇ ἀληθείᾳ κατὰ πόσον ἠδύνατο οὐχὶ παρά χωρικῶν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ καλλιτεχνικῶς μεμορφωμένων ὑποκριτῶν ν' ἀποδοθῆ πιστῶς ἐν τῇ παραστάσει ἢ περιγραφῇ τῆς στολῆς καὶ τῆς πανοπλίας τῶν ἡρώων τοῦ ἔπους, οἷαν ἐφαντάσθη αὐτὴν ὁ ποιητής. Θ' ἀπῆρτετο ἔκτακτος τέχνη διὰ νὰ παρασταθῶσιν ἐν ἀκριβείᾳ τὰ ποικίλα ἐμβλήματα, ἅτινα ἔφερον ἐπὶ τοῦ κράνους ἕκαστος τῶν διαγωνιζομένων, ἔκτακτος δὲ μηχανισμὸς διὰ νὰ παρασταθῆ ἢ εἰκὼν τῶν δύο τούτων στίχων, ἐπὶ παραδείγματι:

Μὲ μιὰ βροντῆ, μὲ μιὰ ἀστραπῇ μὲ τέχνη καμωμένη
Ἀπὸ νὰ νέφαλο θολὸ εἰς καθαλάρης βγαίνει.

Σημειωτέον ὅτι ἀναφέρω ἐκ μνήμης τοὺς στίχους τοῦ Κορνάρου καὶ ἄς μὴ μοῦ καταγνωσθῆ ὡς πρόθεσις διαστροφῆς ἢ τυχὸν παρατηρηθησομένη εἰς αὐτοὺς ἀνακριβεία.

Συνῆλθον λοιπὸν οἱ χωρικοὶ εἰς τὸν τεταγμένον χώρον, ἔνθα εἶχεν ἀνεγερθῆ ἐπιτηρῆς ἐξέδρα, τὸ πατάρι, ὡς τὸ ἀποκαλεῖ ὁ ποιητής, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἔλαβον θέσιν Ὁ Ρήγας, ἢ Ρήγισσα, ἢ Ἀρετοῦσα μετὰ τῆς τροφῆς τῆς Φροσύνης, οἱ κήρυκες κλπ. Οἱ ἄλλοι οἱ ὑποκρινόμενοι τὸν Ἑρωτοκρίτον καὶ τὰ μετασχόντα τοῦ ἱπποτικῦ ἀγῶνος Ρηγόπουλα καὶ Ἀρεντόπουλα, τὸν Καραμανίτην, τὸν Κρητικὸν καὶ τοὺς ἄλλους ἐξετέλεσαν τὸ «κονταρκετύπημα» διότι ἐξ ὧλων τῶν σκηνῶν τοῦ ἐκτενούς ποιήματος αὐτῆ συνήθως προτιμᾶται διὰ τὰς τοιαύτας παραστάσεις ὡς θεαματικώτερα. Οἱ ὑποκριταὶ ἠγωνίζοντο πεζοὶ καὶ ὄχι ἐφιπποί, ὡς θέλει ὁ ποιητής, καθότι τὸ τοιοῦτο θὰ καθίστα δυσχερεστάτην τὴν διεξαγωγὴν τῆς παραστάσεως. Μὲ διεβεβαίωσεν ὁ δούς μοι τὰς πληροφορίας ταύτας ὅτι οἱ χωρικοὶ ἀπήγγελλον ἀπαισίτως τοὺς στίχους τοῦ ποιήματος καὶ ὅτι ἡ παράστασις διεξήγετο μετὰ γοργότητος καὶ ἐτοιμότητος, ἦν ἠθελον ζηλεύσει ἠθοποιεῖ δόκιμοι. Καὶ αὐτὸς μὲν δὲν ἐνθυμῆται ἂν ἦτο καὶ τις ἀπαγγέλλων τοὺς στίχους τοῦ ποιητοῦ οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ περιγραφικὸν τοῦ ποιήματος μέρος, ἀνευ τοῦ ὁποίου ἀσύνδετον θ' ἀπέβαιεν ἐν τῇ παραστάσει τὸ δραματικὸν μέρος· ἀλλ' ἐγὼ πιστεύω ὅτι οἱ νοήμονες χωρικοὶ δὲν θὰ το παρῆλειψαν.

Τοιαύτη εἶνε ἡ ἀτελής περιγραφὴ τοῦ ἐθίμου τοῦτου πρωτοτύπου καὶ μοναδικοῦ, καθ' ὅσον γινώσκω, ἐν Ἑλλάδι, ἀποδεικνύοντος τὴν δημοτικότητά ἢν ἐξακολουθεῖ χαῖρον παρά τῷ ἑλληνικῷ λαῷ τὸ ὠραῖον Κρητικὸν ποίημα, παρέχοντος δὲ ἅμα καὶ τὸ ἐνδύσιμον νὰ σκεφθῆ τις ὅτι ἠδύνατο δεξιῶς τις ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν δραματικῶν συγγραφέων ν' ἀρυσθῆ ἐξαίρετον ὕλην πρὸς καταρτισμὸν δραματικοῦ ἔργου ἐκ τοῦ ποιήματος αὐτοῦ καὶ μουςουργῆς τις ἐπιτυχέστατον θέμα πρὸς συγγραφὴν μελοδραμάτων. Ἦκουσα ὅτι ὁ κ. Κατακουζηνὸς ἐπεχείρησε τοιοῦτό τι ἄλλοτε καὶ συνέθετο μελοδράμα ὑπὸ τὸν τίτλον Ἀρετοῦσα, ἀγνοῶ ἐπὶ τίνος libretto, ἀλλὰ δυστυχῶς ἢ ἐπικρατοῦσα ἀμουσία καὶ ἢ περὶ τὰ πάτρια ἀξιοκατάκριτος ἀστοργία δὲν ἐπέτρεψαν μέχρι τοῦδε ν' ἀκούσωμεν αὐτὸ ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα ἀξιόλογα προΐοντα νεωτέρων Ἑλλήνων μουσουργῶν.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ